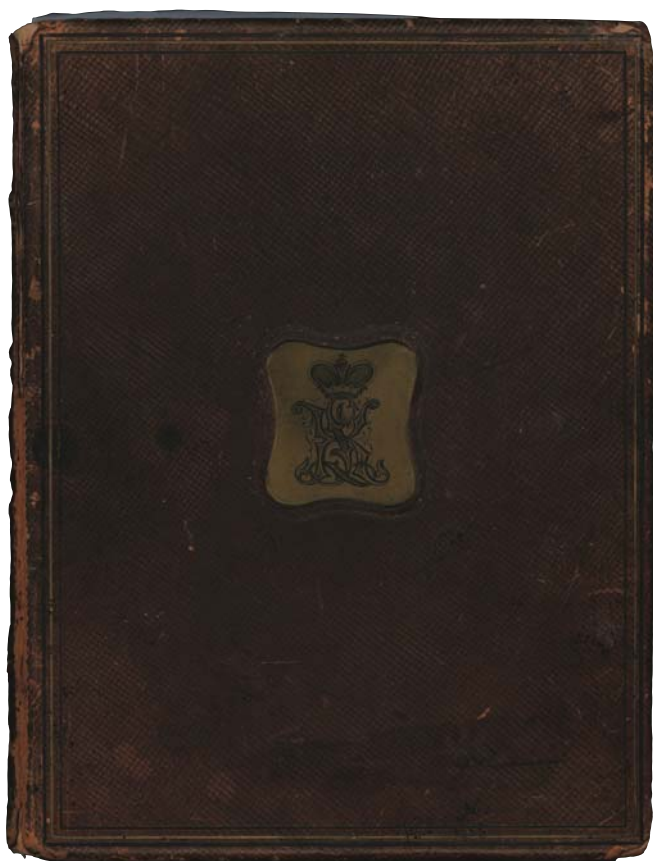

CO VYPRÁVÍ KNIHA NÁVŠTĚV

Obr. 1. Návštěvní kniha oddělení zámeckých knihoven Knihovny Národního muzea. Foto: Radim Němeček.

V srdci oddělení zámeckých knihoven Knihovny Národního muzea stával, a i na Zbraslavi stojí, elegantní stůl na čtyřech vyřezávaných nohách. Nahoře je kulatá deska, dole tři odkládací plochy ve tvaru kříže. V čele sedací soupravy stojí velké kožené křeslo, kolem dvě křesílka s opěradly a několik židlí. Co pamatují, odedávna se zde konala slavnostní setkání, porady a přijímali se hosté i badatelé. Vstupní prostor proti pracovnímu stolu vedoucího oddělení byl rámován regály s katalogy všech od roku 1954 odborně spravovaných zámeckých knihoven v Českých zemích a se základní příručkou.

Pod stolem vždy leží jedna nepostradatelná kniha. Je velkého formátu (30,5 × 24 × 3 cm) a důstojného vzhledu, v hnědé kožené vazbě na dřevěných deskách, se zlacenými linkami a ořízkou. Uprostřed vrchní desky je kovový štítek, s ozdobným monogramem K L pod knižecí korunkou. Podle tradice kniha pochází ze zámku Křimice rodiny Lobkowiczů.

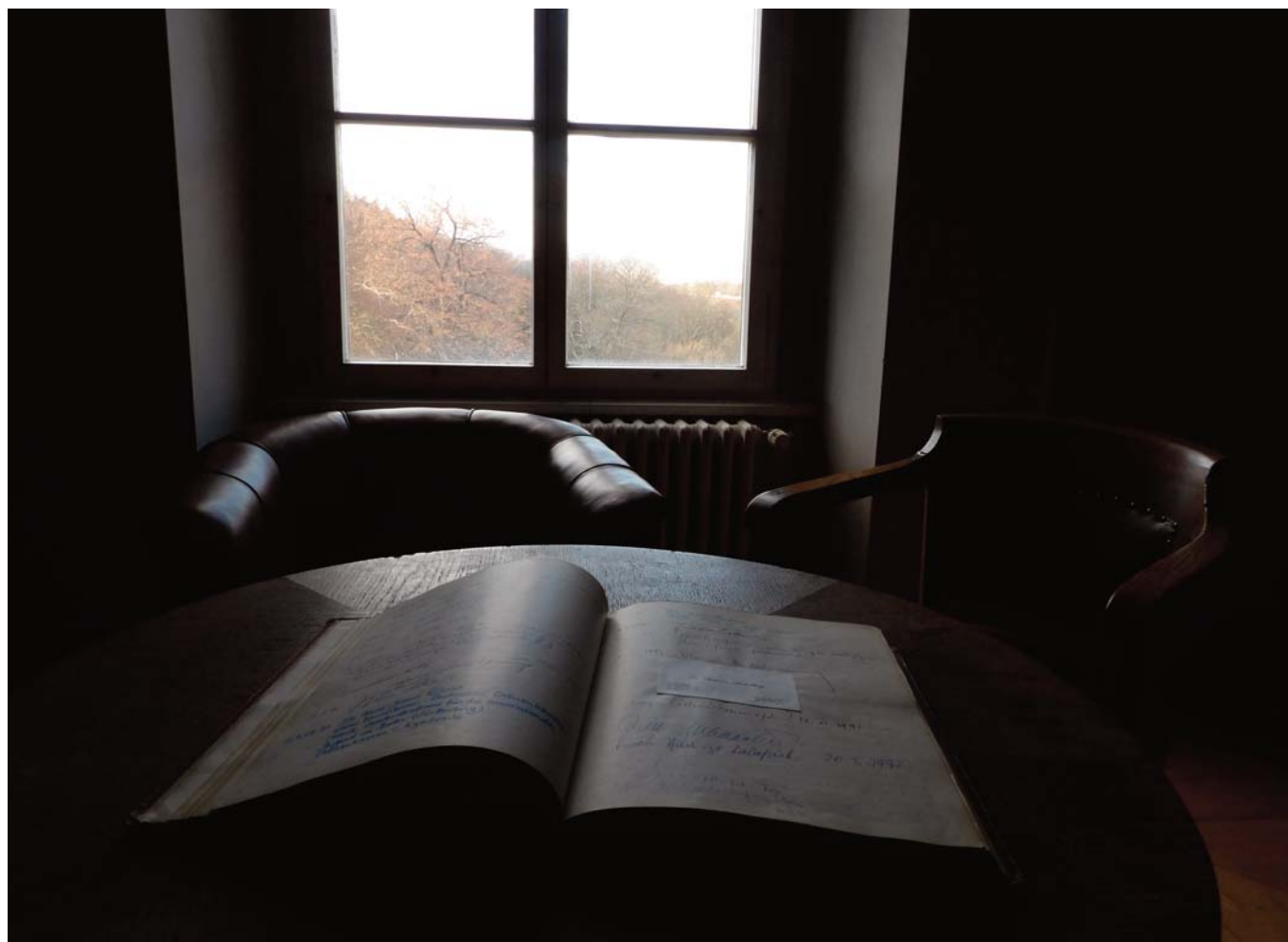
Když jsem nastoupila v roce 1967 do Národního muzea, bylo mně řečeno, že jde o tzv. Gäste-Buch, do které se zapisují návštěvy v oddělení. Podle data prvního zápisu „Le 3 janvier 1966“ knihu založila vedoucí oddělení PhDr. Jitka Šimáková. Do dnešní doby je popsána asi do poloviny, na 112 stranách. Zápisy z let 1966–2018 můžeme rozdělit do čtyř časových oddílů:

- 3. 1. 1966 – 25. 6. 1968, na s. 1–3,
- 18. 11. 1968 – 13. 11. 1989, na s. 4–33,
- 2. 1. 1990 – 22. 3. 2011, na s. 34–109,
- 29. 4. 2011 – 16. 5. 2018, na s. 110–112.

Mezi prvním a druhým oddílem došlo k 21. srpnu 1968, k okupaci a střelbě na Národní muzeum, kdy byl zámecký život přerušeno. Mezi druhým a třetím oddílem probíhala „pod našimi okny“ sametová revoluce, ale již roku 1990 započal svobodný život. Zatím poslední oddíl začíná na jaře roku 2011 dočasným přestěhováním knihovnických fondů a celého oddělení na zámek Zbraslav, po dobu rekonstrukce Historické budovy Národního muzea. Návrat je plánován na rok 2019.

Když si prohlédneme zápisy, české i cizojazyčné, dokonce v exotických písmech, někdy s nečitelnými podpisy, odehrává se před námi jakýsi historický film. Většinou co jméno, to nějaká vzpomínka. Figurují kolem nás tváře kolegů ze všech oborů a ze zemí celého světa, kteří hledali pomoc a informace u „zámeckých“, jak se nám říkalo. Zápisy jsou dvojího druhu, jednak stručné, datum, jméno a příjmení, instituce. Ale zvláště cizinci se rozepisovali a děkovali za přátelský přístup, který nebyval zcela běžný. Více podpisů znamenalo návštěvu studentů nebo členů rozličných exkurzí či účastníků přednášek i prezentací. Hromadná účast je např. dokumentována na s. 20–21 při vernisáži výstavy „Zámecké knihovny. 30 let odborné správy Knihovny Národního muzea v Praze“, dne 4. května 1984, v Muzeu knihy ve Žďáru nad Sázavou.

Pracovníci oddělení zpřístupňovali historické knižní fondy, dochované u nás na zámcích, hradech i v palácích. Od založení oddělení v roce 1954, o které se zásadně zasloužil PhDr. Bohumír Lífka, pozdější oběť komunistické totality, se tehdy všechny výpůjčky vozily do Prahy, do Knihovny Národního muzea. Pro knihy se jezdilo služebními auty, ale hlavně osobně s ruksaky, využívalo se i poštovních služeb. Někteří badatelé poznali naši všestrannou činnost na objektech při častých stěhováních, instalacích, reinstalacích a sepisování do lokálních katalogů, později při katalogizaci pro jmenný Souborný katalog zámeckých knihoven. Za možnost vědeckého studia vzácných fondů, jinde nedochovaných, byli opravdu vděční. Jde totiž o světově uznávaný fenomén.

Obr. 2. Konferenční stůl s návštěvní knihou, s výhledem do zámeckého parku Zbraslav. Foto: Radim Němeček.

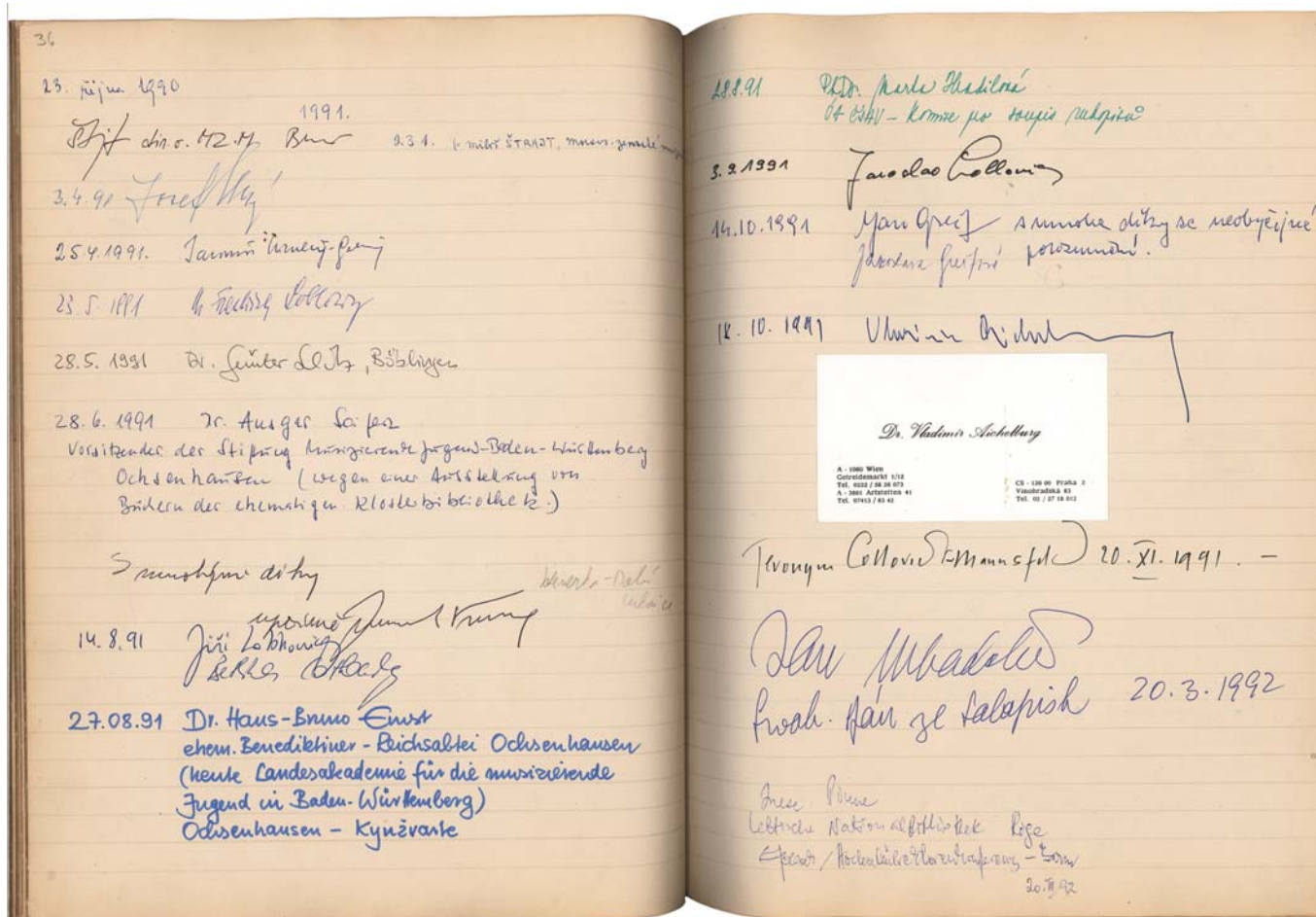
Po roce 1990 jsme se začali více seznamovat i s příslušníky šlechtických rodin, z nichž někteří se začali vracet z ciziny do vlasti. PhDr. Jitka Šimáková-Přerovská, po odchodu PhDr. P. Kneidla v roce 1964 do Památníku národního písemnictví, dlouholetá vedoucí oddělení, započala akci restitucí. Při nich se oprávněným majitelům vracely knihovny, prohlášené již 1991 za kulturní památky. Tehdy zužitkoval PhDr. Petr Mašek, zatím poslední vedoucí oddělení, své genealogické a heraldické znalosti, jednak v publikacích a výstavách, jednak ve vydávání *Almanachu českých šlechtických rodů* v nakladatelství Martin. Později též *Almanachu českých šlechtických a rytířských rodů*. V návštěvní knize nacházíme vzácné podpisy i s fotografiemi účastníků prezentací jednotlivých děl v Panteonu Národního muzea v letech 1996, 1998, 2000, 2002, 2004, 2006, 2008 a 2010.

Když se přiblížilo přestěhování na Zbraslav, přišel se rozloučit i Mgr. Michael Lifka, syn našeho zakladatele. Velké množství jmen nalézáme na s. 109, kdy se 22. 3. L. P. 2011 konalo loučení s Knihovnou Národního muzea za účasti našich spolupracovníků, také Soni Červené, operní pěvkyně a herečky. První zápis na Zbraslavi je 29. dubna 2011 rukou PhDr. Evy Stejskalové, dlouholeté vedoucí oddělení časopisů, přeje nám všem po ukončeném stěhování „*přeše všechno jen dobré!*“. Po dobu více než osmi let je vpisů málo, pouze na s. 110–112, vzhledem ke složitému přístupu přes depozitáře. Výjimkou byla ředitelka Rakouského kul-

turního fóra Mag. Natascha Grilj 14. 8. 2012, na s. 110, která s námi navázala kulturní spolupráci. Poslední zápis je zatím z 16. 5. 2018 : „*S díky za vlídné přijetí, čaj a kávu – výprava Regionálního muzea v Mikulově. Mirek Koudela, Kristýna Jandová, Jiří Sekereš.*“

Uvědomuji si, že se sluší zmínit aspoň některé zápisy. Hodně je jejich charakteristickým písmem prof. dr. Zdenko Frankenbergera Daneše, dlouholetého mecenáše naší Knihovny, např. na s. 103 z oslavy jeho 90. narozenin v roce 2010. Jeho syn Petr Daneš napsal 29. 4. 2002 poděkování při zavedení internetu do Národního muzea, na kterém se též podílel, firmě CSC, na s. 69. Jeho synovec Ladislav Hanka z USA namaloval 7. 2. 2007 na celou stránku 87 kresbu zamýšlené dívky, ojedinělou v celé knize.

Ze zápisů na s. 100: 30. 6. 2009 Štěstí je: ocitnout se v knihovně N. M. Díky a na shledanou Petr Schlosser Antverpy. 20. 10. 2009 Srdečné díky panu Dr. Maškovi a celé Vaší ctěné knihovně za vše, čím jste přispěli k návratu Habsburské tradice na zámek Brandýs nad Labem Milan Novák. Na s. 77: 23. 11. 2004 Děkuji paní doktorce Turkové a panu doktoru Maškovi za milou péči a vyčerpávající informace – každá návštěva u Vás je pro mne velkým svátkem. Gabriela Kalinová GA AV ČR. Na s. 81: 4. 6. 2005 Byli jsme zde věnovat Národnímu muzeu knihu z pozůstalosti Járy Cimrmana a byli jsme rozechvělí (viz písmo). Zdeněk Svěrák. Na s. 83: 15. 6. 2006 Vzpomínáme na spolupráci a věříme, že bude

Obr. 3. Ukázka zápisů v návštěvní knize oddělení zámeckých knihoven Knihovny Národního muzea. Foto: Radim Němeček.

pokračovat. Čeští polárníci Josef Řehák, otec a syn, vlepena je pohlednice z jejich výpravy Spitsbergen 2000. Firma Speleo nám pomohla při obtížném vyklizení podzemních prostor Národního muzea, zcela zaplněných odpadem, ze kterého stoupala vlhkost do naší knihovny.

Je nutné uvést, že tehdy panovala u „zámeckých“ vzácná rodinná atmosféra, duch tolerance a jednoty, který pomáhal přežívat v období normalizace. Přenášelo se to i do vztahů v Národním muzeu a se spřátelenými institucemi. Např. když se 25. 3. 1985 slavily 85. narozeniny doktora Bohumíra Lifky jeho přednáškou, na s. 24 je patrné, že se účastnili představitelé knihovnědy: Emma Urbánková, Mirjam Bohatcová, Bedřiška Wiždálková, archeolog Rudolf Turek, Pravoslav Kneidl, Zdeněk Lobkowicz, Evžen Lukeš, Karel Bezděk, Taťjana Spunarová, Eva Wolfová a další pracovníci KNM.

Nelze vyjmenovat všechny. Ale někteří badatelé se stávali naší součástí. Např. dr. Josef Hejnic, dr. Mirjam Bohatcová, dr. Anežka Baďurová, dr. Vladimír Pouzar, dr. Stanislav Petr a dr. Pavel R. Pokorný. Spolupracovník z Akademie věd, prof. Václav Černý, oddělení navštěvoval, zvláště po nálezu Calderónova rukopisu, ale v návštěvní knize jsme nenalezli jeho podpis. Prof. Božena Brodská, historička baletu působící na katedře tance AMU v Praze, zpracovávala u nás teatrialia, která byla vydaná ze zámeckých knihoven Radenín (3 svazky, 1962–1969) a Křimice (1970). V rozhovorech ke svým jubileím vždy na nás vzpomíná. Mgr. Anna Čoupková-Hamerníková z Moravského zemského archivu v Brně

Obr. 4. Ukázka zápisů v návštěvní knize oddělení zámeckých knihoven Knihovny Národního muzea. Foto: Radim Němeček.

si studiem našich katalogů doplňovala své velké znalosti pozůstalostí jednotlivých šlechtických rodin. Přijížděla asi 2× ročně na týden i déle. Prožila s námi listopadovou dobu roku 1989, vzpomíná, jak kolega Petr Mašek odcházela na demonstraci na Albertov i s malou dcerkou Kateřinou. Přijela pak

do Prahy za námi při první návštěvě nového prezidenta Václava Havla v Národním muzeu. Dalším oblíbeným badatelem byl hermetik Andrea Scotti z Milána, který byl o půl roku starší než Petr Mašek. Přinášel nám dobrodružné zprávy z ciziny, pro nás tak nedostupné. Po roce 1989 se zastavil jen jednou, 26. 5. 2008, s. 92, kdy zastihl mne, ostatní byli na služebních cestách. Nicméně rád zavzpomínal na dávné časy.

Přátelskou provázanost pražských institucí dokládají účastníci sešlosti při „abrahámovinách“ Petra Maška dne 2. 4. 2009, s. 98–99: Michael Lifka, emeritní pracovník Národní knihovny ČR, Eva Lukášová z Národního památkového ústavu, Karel Sosna, ředitel Parlamentní knihovny, Jarmila Okrouhlíková, ředitelka knihovny Uměleckoprůmyslového musea, MUDr. Hana Lobkowiczová, Kamil Boldan z oddělení rukopisů a starých tisků Národní knihovny ČR, kolegové z Knihovny Národního muzea i z Národního muzea – Eduard Šimek a další.

Deset let uletělo a je tu další oslava, tentokrát LX. výročí narození PhDr. Petra Maška. Útěchou mu budiž, že je o 5 let mladší než oddělení, které vede. Ráda bych mu popřála hodně požehnaní, štěstí, zdraví, úspěchů, rodinné pohody

a polibků Múzy při jeho spisovatelství. A nejen jménem svým, ale i našich předchůdců, zvláště tří vedoucích osobností Bohumíra Lifky, Pravoslava Kneidla a Jitky Šimákové. Také „pevného jádra“ našeho oddělení, Aleny Hájkové, Eduardy Macháčkové, Milady Heroutové a Aloise Kubišty. To byla druhá generace pracovníků oddělení, se kterými jsem začínala a ze kterých jsem, bohužel, posledním svědkem. Mezi zajímavými lidmi, kteří v oddělení působili, byl Nikolaj Terlecký, ruský spisovatel píšící česky, který emigroval 1965 do Švýcarska. Pozdější psycholog PhDr. Václav Lepičovský zase nastoupil u nás po návratu z pařížské emigrace. Hodně erudovaných kolegů z dalších generací posílilo naše řady v průběhu let. Mnozí odešli, ale zůstávají s námi v přátelských kontaktech nebo v naší paměti.

Na závěr přeji vše dobré Petru Maškovi a jeho pěti spolupracovníkům, kteří se dnes podílejí na plnění ušlechtilého záměru při záchraně a rozvoji zámeckých biblioték. A věřím, že naše kniha návštěv zase rozkvetne cennými zápisy!

PhDr. Helga Turková